

JOHAN DECAVELE 25 JAAR STADSARCHIVARIS VAN GENT

Bij zijn 25-jarig ambtsjubileum als stadsarchivaris van Gent werd Johan Decavele op 25 mei 1996 gehuldigd door stedelijke en provinciale overheid, collega's, medewerkers en vrienden, onder meer door het aanbieden van een Liber Amicorum*.

Hierna volgen de teksten van de toespraken op de academische zitting in het auditorium van het provinciaal administratief centrum.

Toespraak door de heer Alexander Vercamer, Bestendig Gedeputeerde.

Geachte heer Schepen,
Mijnheer Decavele,
Dames en Heren,

Het is met veel genoegen dat ik U welkom heet in dit auditorium van het nieuwe provinciaal administratief centrum.

Vandaag wordt wel op een heel passende wijze hulde gebracht aan een zeer verdienstelijke persoonlijkheid.

Precies 25 jaar geleden begroette het Gentse Stadsarchief een nieuwe, dynamische archivaris. Al vlug kwam de grote werkkraft van die neofiet tot uiting. Het opnemen van de verantwoordelijke functie van stadsarchivaris werd succesvol gecombineerd met de afronding van een doctoraatsstudie in de geschiedenis. Een prestatie om U tegen te zeggen.

Nu 25 jaar later, is de jonge historicus uitgegroeid tot een onderlegd en ervaren archivaris. Coeberghers Mons Pietatis is nog steeds een toevluchtsoord, niet meer voor noodlijdenden, maar wel voor historische vorsers. De wijze waarop het Stadsarchief ontsloten wordt getuigt van gedegen vakmanschap met respect voor het brede publiek. Dat is één parel aan de kroon van Dr. Decavele en zijn medewerkers.

Dames en heren,

Ook als historicus verdiende Dr. Decavele inmiddels zijn sporen. Hij bouwde een stevige reputatie uit als specialist van de 16e-eeuwse geschiedenis én als

---

* J. DE ZUTTER, L. CHARLES en A. CAPITEYN, *Qui Valet Ingenio. Liber Amicorum Johan Decavele*, Gent, 1996, 532 p. (Stichting Mens en Cultuur, Groot-Brittanniëlaan 43, 9000 Gent). De verschillende bijdragen die betrekking hebben op Gent worden hierna besproken in de *Bibliografie van de geschiedenis van Gent*.

Schepen Ernest Van der Haeghen, aanhandigt het eerste exemplaar van het hulderalluum aan de gevierde stadsarchivaris

erudiet op het vlak van de Gentse stadsgeschiedenis. De talrijke publicaties die over die onderwerpen van zijn hand verschenen, zijn U ongetwijfeld bekend. Ze zijn gekenmerkt door een kritische bronnenbenadering, een toegankelijk taalgebruik en een treffende iconografische ondersteuning.

Het zal U wellicht niet verwonderen dat ook het Provinciebestuur de kwaliteiten van Dr. Decavele heeft opgemerkt. Net zoals het Stadsarchief van Gent van belang is voor het hele Gentse hinterland, zo zijn ook de inzichten en de kennis van de jubilaris niet beperkt tot de rebelse stad van stropdragers. Ik ben dan ook persoonlijk verheugd dat het Provinciebestuur in het volste vertrouwen een beroep kan doen op de kennis en de ervaring van de gedreven Gentse stadsarchivaris. Sedert de oprichting van de provinciale adviescommissie voor geschiedenis, dat was in 1979, levert Dr. Decavele een constructieve bijdrage tot de provinciale beleidsvoering inzake de historische sector. Ook wordt zijn advies bijzonder op prijs gesteld bij de beoordeling van de talloze culturele projecten die ter ondersteuning bij het Provinciebestuur worden ingediend. Bovendien kunnen we op Dr. Decavele rekenen als jurylid bij de evaluatie van inzendingen voor de provinciale prijzen voor geschiedenis. En ook voor een nagelnieuw initiatief: de uitgave van relevante historische studies, kan het Provinciebestuur bij Dr. Decavele aankloppen.

Mijnheer Decavele,

Misschien te weinig wordt voor uw inspanningen expliciet een woord van dank uitgesproken. Ik stel er prijs op U hier, voor uw inzet voor het Provinciebestuur, welgemeend te bedanken. Ik sluit me al te graag aan bij de waardering die uw

HULDIGING J. DECAVELE 25 JAAR ARCHIVARIS

vroegere en huidige collega's vandaag voor U tot uiting brengen. Alleen dit initiatief reeds onderstreept het grote aanzien dat U geniet, als mens, als collega, als archivaris, als historicus. Het Liber Amicorum dat U dra wordt overhandigd is een blijk van die grote appreciatie.

Mijnheer Decavele,

Voor uw zilveren jubileum feliciteer ik U van harte. Aan uitdagingen en werklust zal het U zeker niet ontbreken. Ik kijk alvast naar toekomstige publicaties van uw hand en druk de hoop uit dat het Provinciebestuur nog geruime tijd op uw diensten kan rekenen.

Toespraak door mevrouw Leen Charles, assistente bij het Stadsarchief

Dames en heren,

Mijnheer Decavele,

Het is mij een bijzonder groot genoegen u op deze feestelijke dag te mogen toespreken. Deze viering van een kwarteeuw Johan Decavele aan het hoofd van de archiefdienst, is een mooi moment om even stil te staan bij de rol en de figuur van de stadsarchivaris in Gent.

Sta mij toe dat ik vandaag de wettelijk opgelegde taken van het Stadsarchief, zijnde het bewaren, toegankelijk maken en ontsluiten van archiefstukken, even aan de kant schuif. Ik neem de vrijheid om uit de veelzijdige en boeiende werking van het archief enkele onderwerpen te kiezen die volgens mij aan de archivaris en zijn archiefwerking een aanzienlijke meerwaarde bezorgen.

Het Stadsarchief heeft zich sinds jaren op vele vlakken een stevige reputatie verworven onder de Gentenaars. Menige boekenkast buigt wellicht door onder het gewicht van publicaties over het archief en over de stadsgeschiedenis. De tentoonstellingen over het stedelijke verleden in het besloten kader van het Museum Arnold Vander Haeghen in de Veldstraat, behoren tot de veel bezochte historische manifestaties in Gent. De educatief-wetenschappelijke activiteiten genieten meer dan ruime bekendheid, zowel in binnen- als in buitenland. Hierbij denken we onder meer aan de talloze rondleidingen in de voormalige Berg van Barmhartigheid en aan de lezingen over uiteenlopende historische onderwerpen. Een bijzondere vermelding verdient het project rond de Gentse huizen-geschiedenis, dat in dienstoverschrijdend verband met de Dienst Stadsarcheologie en de Dienst Monumentenzorg wordt uitgewerkt en dat een zeer grote weerklank geniet onder het Gentse publiek.

Enkele jaren geleden verscheen een boekje onder de titel "*Gesprekken met tijdreizigers*". Vijftien historici vertellen hierin over het hoe en het waarom van het historisch bedrijf. Wat boeit hen in hemelsnaam om zichzelf maandenlang te begraven in stoffige archieven? Een steeds terugkerend element is de allusie op

iets wat 'het historisch zintuig' genoemd wordt. Huizinga heeft dit ooit sprekend omschreven als het orgaan waarmee de historische sensatie wordt aan gevoeld. De verrukking van het contact met het verleden wordt er soms omschreven als een soort "verliefdheid", als een gevoel van verwachting en een diepgaande nieuwsgierigheid.

Onder impuls van de stadsarchivaris wordt dit "historisch zintuig" van de Gentenaars duchtig geprikkeld en geoefend. De publicaties, de tentoonstellingen en de educatief-wetenschappelijke werking heb ik reeds vermeld. Dankbaar is ook de lokatie van het Stadsarchief in de zwaar beveiligde gebouwen van de gewezen Berg van Barmhartigheid. Niets spreekt meer tot de verbeelding dan dit imposant pandjeshuis met zijn zwaar getraliede ramen, ijzeren deuren en dikke muren. Deze aantrekkingskracht groeit nog wanneer de bezoekers voor het eerst de drempel overschrijden en in aanraking komen met de geschreven resten van het Gentse verleden. Wanneer zij een stuk perkament mogen betasten, leggen zij zo als het ware een sensuele relatie met het verleden. Wanneer deze documenten werkelijk gaan spreken in de vorm van teksten over de Gentse geschiedenis, dan is de cirkel helemaal rond. Voor de stadsarchivaris is deze historische fijngevoeligheid een *conditio sine qua non*. Hij moet een radar zijn die de signalen uit het verleden op een perfecte manier weet op te vangen en deze te decoderen naar een bevattelijk verhaal waarin de Gentenaars zich kunnen terugvinden. In zijn indrukwekkende rij publicaties heeft de heer Decavele al ruimschoots bewezen te beschikken over een gezonde dosis van deze fijngevoeligheid.

Ondanks alle charme en aantrekkingskracht van historische archieven, mogen we niet uit het oog verliezen dat verantwoordelijk zijn voor een Stadsarchief vooral betekent de verantwoordelijkheid dragen voor de toekomst. Indien de stadsarchivaris niet als een goede huisvader zijn collecties, documenten en verzamelingen zou koesteren en verzorgen, dan zou dit archief een droevig lot beschoren zijn.

De aandacht voor de toekomst blijkt uit de inspanningen die te Gent worden geleverd om het Stadsarchief zo snel en zo efficiënt mogelijk op een geautomatiseerde manier te laten werken. Zowel het depotbeheer als de inventarisatie en de ontsluiting van de collecties voor de bezoekers, komen hierbij aan bod. Automatisering in de vorm van opslag op CD-rom staat zelfs een betere materiële zorg toe voor heel specifieke verzamelingen, zoals prenten en tekeningen.

De toekomst van het Gentse verleden wordt mede bepaald door de mate waarin het Stadsarchief in staat is de archieven vanuit de administratie op te slaan en te bewaren. De opslagcapaciteit van een archiefdepot is immers een eindig en onrekbaar gegeven. Helaas is in Gent het punt van verzadiging bijna bereikt. De gedrevenheid waarmee de stadsarchivaris op middellange termijn een adequate oplossing probeert te vinden voor dit nijpend probleem, is tekenend voor zijn

HULDIGING J. DECAVELE 25 JAAR ARCHIVARIS

toekomstgericht beleid.

Dames en heren,

Tot slot wil ik opmerken dat - zonder de mens en zijn emoties - het verleden zo goed als onbestaande is. Want, wat betekenen al die kostbare documenten immers, wanneer er geen archivariissen, historici, amateurs en professionelen zijn, die over de kennis en over de fijngevoeligheid beschikken om de taal van het verleden te begrijpen? Het is dan ook deze geslaagde combinatie van wetenschap en historische fijngevoeligheid die ik in de persoonlijkheid van de stadsarchivaris extra wil beklemtonen.

Mijnheer Decavele, mag ik u dan nu in naam van de voltallige ploeg archief-medewerkers van harte gelukwensen met deze feestelijke verjaardag en sta mij toe meteen ook de wens uit te spreken dat de komende jaren voor het archief even creatief en vruchtbaar mogen worden als de voorbije 25 jaar geweest zijn?

Ik dank u voor uw aandacht.

Toespraak door de heer Joris De Zutter, programmator Gentse Stadsconcerten en beheerder van de Oude Ziekenzaal (Bijloke Festivalhal), namens het redactiecomité van het Liber Amicorum

Dames en heren,

Graag wil ik deze korte toespraak beginnen met in naam van het redactiecomité van het huldeboek Johan Decavele het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen van harte te danken voor zijn spontane bereidheid om in te staan voor de organisatie van deze academische zitting. Wij waarderen deze vriendelijke gastvrijheid ten zeerste.

Na de uiteenzetting van Leen Charles over het Gentse archief zouden we geredelijk kunnen aannemen dat over de jubilerende stadsarchivaris van Gent zowat alles gezegd is. Een archivaris zit immers onlosmakelijk vast aan zijn archief en het is in die kwarteeuw lang verbondenheid dat Johan Decavele zich in eerste instantie in zijn vak dynamisch en bijzonder verdienstelijk heeft getoond.

Merkwaardig genoeg is in het geval van Johan Decavele het verhaal een stuk langer en dat zal ik illustreren met een concreet voorbeeld.

Maandag laatstleden ging een delegatie van medewerkers en oud-medewerkers de jubilerende archivaris enigszins plechtig uitnodigen voor deze academische zitting. De samenstelling van deze ambassade was lichtjes ongewoon: een archiefassistente, die een niet-onaardig expert is in automatisatie, een andere assistent, die als archeoloog nogal wat Egyptische graven geschonden heeft en die de zoektocht naar de bronnen van de Nijl voor alle zekerheid nog eens zelf

heeft overgedaan en die bovendien een virtuoos tentoonstellingsmaker is, een secretaresse, die vermoedelijk in staat is om in haar eentje de Gentse Feesten te organiseren, en een vroegere assistent die na 17 jaar archief toch maar liever concertprogrammator werd.

Ik zou u durven uitdagen om mij nog een archief aan te wijzen waar zo uiteenlopende aanleg en mogelijkheid quasi vanzelf en harmonisch kunnen gedijen.

Dat het in het Stadsarchief wél kon, is geen toeval en dat danken we aan Johan Decavele, die waar hij enig talent vermoedt, het ook respecteert en nooit iemand vastbond aan zijn strikte archieftaken. In de catalogus van oudgedienden, die tijdens het archivarijschap van Johan Decavele het Stadsarchief mochten gebruiken als lanceerplatform voor hun ware roeping staan ook nog een archivaris van de provincie West-Vlaanderen, de grondlegger van het industrieel- en archeologisch museum van deze stad, en een conservator van de Sint-Pietersabdij.

Daarmee is het Gentse Stadsarchief tegen elke waarschijnlijkheid in een rijke voedingsbodem gebleken voor heel wat mensen met uiteenlopende aanleg. Johan Decavele heeft voor die aanleg, hoe divers ook, steeds alle ruimte geopend, met een milde wijsheid, waar wij hem dankbaar moeten voor blijven.

Dames en heren,

Het kan sommigen misschien wat vreemd voorkomen, dat wij al bij het 25-jarig jubileum van de Gentse Stadsarchivaris een huldeboek aanbieden, wat naar goede geleerdentraditie eigenlijk het ultieme eerbewijs is. Inderdaad, dit huldeboek is geen triomfboog naar het pensioen, geen erudiete afscheidsbegeleiding. Reiken we dan té lang voor de eindmeet de lauwerkrans aan? Ik geloof van niet. Het redactiecomité - de initiatiefnemers tot het Liber Amicorum - zijn uitgegaan van de letterlijke betekenis van het begrip en hebben een Liber Amicorum willen zien als een welgemeende felicitatie door vrienden onder de vorm van wetenschappelijke bijdragen.

Het 25-jarig ambtsjubileum van Johan Decavele als stadsarchivaris van Gent leek velen een goede gelegenheid om hulde te brengen aan zijn erudiete en creatieve veelzijdigheid. Daardoor is dit Liber Amicorum een echt "vriendenboek", een feestelijk en spontaan applaus en geen obligaataftribuit bij een fin de carrière.

Dames en heren,

Voor het Liber Amicorum Johan Decavele kozen wij de eerder enigmatische titel "Qui Valet Ingenio". Dat "Qui Valet Ingenio" is de aanhef van een vers van de vrijwel volslagen onbekende 17de-eeuwse Nederlander Ernst Baders, die het in 1678 publiceerde in Leeuwarden in zijn bundel "Camenaë Iuveniles". Voluit luidt het: "Qui valet ingenio discendique ardet amore, Ille suo vere tempore doctus erit" (Wie een goede aanleg heeft en de liefde voor de studie niet laat doven, waarlijk, hij wordt mettertijd een groot geleerde).

HULDIGING J. DECAVELE 25 JAAR ARCHIVARIS

Wie Johan Decavele kent, als onvermoeibaar historicus en archivaris, zal in dit vers zowat de samenvatting lezen van zijn activiteit in de voorbije 25 jaar. Talent voor zijn vak en permanente studiewerk hebben van Johan Decavele inderdaad een gewaardeerd archivaris en een gerespecteerd specialist in de 16de eeuw gemaakt.

Tot slot rest mij de aangename plicht in naam van het redactiecomité dat samengesteld was uit Leen Charles, André Capiteyn en mijzelf, mijn dank te betuigen aan allen die dit huldeboek tot een goed einde hielpen brengen. Mijn dank gaat in de eerste plaats naar de auteurs die graag op onze uitnodiging zijn ingegaan en bijzonder waardevolle bijdragen hebben geleverd. Dank ook aan Arnold Eloy van de Stichting Mens en Cultuur die het niet geringe risico dat het publiceren van een dergelijk Liber Amicorum inhoudt uit sympathie voor de archivaris op zich heeft genomen. Met opzet bewaar ik de laatste plaats in mijn dankbetuiging - inderdaad "last but not least" - voor de persoon, die in haar normale functie verantwoordelijk is voor de administratie van de Gentse Stadsconcerten en van het Beheer van de stedelijke concertzaal "De Bijloke", mijn in meer dan één opzicht bewonderingswaardige medewerkster Agnes Colaes, die in niet meer te tellen uren computerwerk de vele bijdragen persklaar heeft gemaakt. Zonder haar indrukwekkende inzet zou het Liber Amicorum er vandaag niet geweest zijn.

Mijnheer de Archivaris,

Namens het redactiecomité wil ik u van harte feliciteren bij uw 25-jarig ambtsjubileum.

Toespraak door de heer Ernest Van der haeghen, Schepen van Toerisme en Monumentenzorg

Een paar werken geleden werd in Nederland een boek bekroond met de hier zeer toepasselijke titel "Huldigingen". In die roman wordt de verdienste van het hoofdpersonage vanuit verschillende hoeken, door meerdere getuigen telkens weer op een andere manier tot leven gebracht. De auteur, Alfred Kossmann gelooft niet in het éénduidig, objectief analyseren van het individu als sleutel voor het doorgronden of het begrijpen ervan, maar in een veelheid van percepties die elk apart een stukje gelaagdheid blootleggen, maar uiteindelijk toch de complexiteit van de persoon en het raadsel van zijn talenten intact laten.

Die opvatting wordt vandaag met dit huldebetoon aan de Stadsarchivaris van Gent zeker en vast bevestigd. Op mijn beurt moet ik mij beperken tot een zeer bescheiden benadering, die de persoon van de Stadsarchivaris slechts ten dele recht kan doen.

Mijn perceptie van de heer Johan Decavele vertrekt niet vanuit wetenschappelijke, professionele of collegiale affiniteiten, maar refereert aan een alweer andersoortig facet van de gehuldigde, dat zijn veelzijdigheid weer op een andere wijze onderstreept. De Stadsarchivaris ken ik immers vooral via het Museum Arnold Vander Haeghen, waarvan hij, zoals u weet, tevens als conservator de leiding heeft.

Als schepen van Toerisme gaan alle Gentse musea mij uiteraard nauw ter harte. Dat één van die musea bovendien mijn naam draagt, wekt van ouds reeds mijn sympathie zoniet mijn zorgzaamheid, zult u wel begrijpen. Voor het Museum Vander Haeghen is die bezorgdheid overbodig. Dit pand in de Veldstraat behoort niet bij Gents grootste, maar zeker bij Gents aantrekkelijkste musea. Het ligt in de drukste winkel- en wandelstraat van de stad, het is op zichzelf als hôtél de maître het bekijken waard, een bezoekje laat je niet uitgeput achter, en - niet te verwaarlozen - het is gratis. Het zijn stuk voor stuk kwaliteiten die in de sectoren van cultuur en toerisme - en die maken mekaar in Gent sterk - niet onbeloond blijven.

Dit museum gebruikt de Stadsarchivaris nu reeds twintig jaar lang als eloquente étalage, waarin de rijkdom van het Gentse Stadsarchief, en per definitie dus de rijkdom van de Gentse stadsgeschiedenis voor het Gentse publiek wordt uitgestald. Binnen de mij hier toegemeten schaarse tijd kan ik zelfs geen poging doen om een overzicht te geven van de vele kwaliteitsvolle tentoonstellingen die vanuit het Stadsarchief in de loop van die vele jaren groeiden. Laat mij volstaan met één vaststelling, met name de openheid die wordt getoond voor elk cultuuraspect, de aandacht voor elke cultuurperiode, de bereidheid ook om vele, vaak stadsgrensoverschrijdende initiatieven en projecten van derden binnen de muren van het Museum Vander Haeghen een unieke toevlucht in de stadskuil te bieden.

Het verheugt mij daarom bijzonder, mijnheer de Stadsarchivaris, mij als Schepen van de Stad Gent bij deze viering te kunnen aansluiten, en u namens het College van Burgemeester en Schepenen oprecht te feliciteren ter gelegenheid van uw 25-jarig ambtsjubileum.

Het huldeboek dat ik u mag aanbieden, moet u als historicus recht naar het hart gaan. Omwille van zijn rijke inhoud, omwille van zijn fraaie presentatie, maar wellicht toch nog het meest omwille van zijn schare auteurs, die er elk voor zich de beste uitdrukkingvorm in vonden om u hun waardering te betuigen. Gelukkig is het slechts een tussentijds eerbetoon en daarom vooral een aansporing om in een ongetwijfeld nog lange toekomst met evenveel gedrevenheid ons verleden te blijven koesteren.

Dit wens ik u van harte toe.

Dankrede door Johan Decavele

Dames en Heren,

Bij een ambtsjubileum is het passend en tegelijk leuk om even terug te kijken op wat de archiefdienst gedurende die voorbije kwarteeuw heeft gerealiseerd. Vreest niet, ik ben niet zinnens om hier een inventarismatige opsomming te geven van wat dat allemaal geweest is. Maar om het voor mijzelf en voor de eigen *crew* van het Stadsarchief toch een klein beetje te visualiseren heb ik alle publicaties van deze vijftiengintig jaar eens samengebracht in twee stapels: een stapel met specifieke archiefinventarissen, een tweede met boeken die het archief over de geschiedenis van Gent heeft uitgegeven. De ene stapel - dus met de inventarissen - is zowat 1,25 m hoog, de tweede - dus met historische boeken - iets meer dan driekwart meter. Het is dus zonneklaar: we zijn met de archieftequipe, vrij evenwichtig gespreid, met zowel zuiver archivalische als met historische onderwerpen bezig geweest.

Dit resultaat komt eigenlijk onverwacht goed overeen met mijn persoonlijke opvatting over de eigenlijke functie van een gemeentearchief - waarbij ik mij uiteraard onthoud van enige uitspraak over de taak van een rijksarchief. Ik voel mij bijgevolg geroepen om stelling te nemen in het discours dat te onzent, en meer nog in bepaalde ons omringende landen, is gevoerd en vooral bij onze Nederlandse collega's - naar aanleiding van een hevige discussie tussen archivaren en historici over het probleem van de archiefvernietiging - tot een soort identiteitscrisis heeft geleid.

Om bij een ander buurland te beginnen, namelijk Frankrijk: daar wordt nog steeds sterk de nadruk gelegd op de taak van de archivaris met betrekking tot het historisch-wetenschappelijk onderzoek. Na een archiefenquête aldaar stak professor Bautier een vermanend vingertje op: "l'archiviste ne devra jamais oublier qu'il est un historien au service de l'histoire", de archivaris zal nooit mogen vergeten dat hij een historicus is in dienst van de geschiedenis. Heel anders is het in de meeste Noord-Europese landen en zeker in Noord-Amerika: de archivaris is daar een zuiver archieftechnicus geworden, een *records manager*, een administratief informatiebeheerder in de moderne informatiemaatschappij.

Meteen zitten we in de kern zelf van die tegenwoordig zo veel besproken dualiteit. Er is dus enerzijds de stelling dat de archiefdienst in eerste instantie opereert in het verlengde van de gemeentelijke administratie, waarbij de archivaris in de richting van een functie als informatie-manager wordt gestuwd. En er is anderzijds de vraag of de archivaris, naast beheerder, evenzeer zelf gebruiker en promotor dient te zijn van de onder zijn hoede geplaatste archieven, of met andere woorden: zelf historisch onderzoek mag of moet doen.

Laat mij toe op beide stellingen even in te gaan. Uitgangspunt is dat de

gemeentearchivaris, onder de bevelen van de gemeentelijke overheid, beheerder is van de gemeentelijke archiefbewaarplaats en de daarin berustende archieven, en tevens toezicht uitoefent op de nog niet overgedragen archieven, de archieven dus die zich nog in de diensten bevinden. Als archiefbeheerder richt hij zich op de beschikbaarstelling van de bescheiden aan zowel het bestuur en de administratie, als aan de recht- en bewijszoekende burger; zijn dienst vormt bijgevolg een essentieel onderdeel van de gemeentelijke administratie. Dit is de basisdoelstelling, die trouwens wettelijk bepaald is. Afgeleid van deze administratieve grondtaak is het archief tevens het collectief geheugen van de gemeente en functioneert het als een cultuurhistorisch centrum voor de studie en de bekendmaking van het plaatselijke verleden. Door de beschikbaarstelling van archieven en collecties levert de archiefdienst een bijdrage aan de geschiedenisbeoefening. Archiefbeheer richt zich bijgevolg in de tweede plaats op beschikbaarstelling en dienstverlening voor onderzoeksdoeleinden.

Ik heb er dus absoluut geen enkel probleem mee te erkennen dat de archivaris en zijn medewerkers de bewaarders zijn van de gemeentelijke archiefbescheiden en zowel voor hun bestuur als voor de onderzoeker informatie-managers zijn. Vandaar trouwens het belang dat wij in Gent altijd hebben gehecht aan een goed beheer van het depot en aan een kordate maar tegelijk toeschietelijke en alleszins verzorgde dienstverlening in de leeszaal. Het valt mij daarbij op hoe vakcongressen en studiedagen tegenwoordig nog bijna uitsluitend handelen over de archivaris als *records manager*, over zijn essentiële rol in het administratief proces van de moderne informatiemaatschappij. Wettelijke taken: dat is het wapen van de archivaris, en thema's als selectie en vernietiging, bewaringstermijnen, overdrachtslijsten, nieuwe informatiedragers, automatisering van beheers- en inventariseringsprogramma's moeten het primaat van de administratieve kant van ons vak onderstrepen. Ook de Gentse archiefdienst heeft trouwens de laatste vijf jaar van deze nieuwe materies, gericht op de beheersing van de papiermassa van het hedendaags archief, terdege werk gemaakt - mede naar aanleiding van de verhuis van diverse stadsdiensten naar het nieuwe administratief centrum hier rechtover -, en wij vervullen in dit opzicht zelfs een beetje een pioniersfunctie voor de Vlaamse gemeentearchieven. Getuige de studiedag die wij enkele jaren geleden bij de viering "175 jaar Stadsarchief" hebben georganiseerd onder de titel "*Hoe functioneert het Archief in de administratie en bij het bestuur van de gemeente?*". Overigens is in overleg met onze onvolprezen computerspecialisten van de stedelijke Coördinatie dienst een zelfstandig uitgewerkt informatiseringsprogramma thans stilaan in zijn operationele fase aan het komen. Door zijn onbeperkt vermogen om relaties te leggen tussen alle ingevoerde gegevens, van welke aard ze ook zijn, en vooral door zijn grote gebruiksvriendelijkheid, is het softwareprogramma - naar het mij voorkomt - een nieuw geluid in onze sector. De praktijk zal straks moeten uitwijzen of deze hooggespannen verwachtingen ook worden ingelost.

Alleszins kunnen we nu al stellen dat de eerste stapel boeken - die ik in het begin

HULDIGING J. DECAVELE 25 JAAR ARCHIVARIS

van mijn betoog vermeldde - naar verwachting niet meer zal aangroeien: alle nieuwe inventarissen en archieftoegangen zullen door de gebruiker voortaan op het scherm moeten geconsulteerd worden. Maar geen nood, de jeugd, onze klanten van de toekomst, is gewend aan geautomatiseerde informatie, aan Internet, noem maar op. Denk toch niet dat die nieuwe klanten tevreden zullen zijn met een archiefdienst die niet gebruik maakt van moderne informatie-technieken. Kortom, op dit vlak zal de externe druk op het archiefwezen vanzelf toenemen. Meer dan ooit het geval is geweest zal in onze sector de 'verander-cultuur' zijn intrede doen. Niet om het veranderen, maar om alert te kunnen reageren op nieuwe ontwikkelingen en kansen. Daarin zal zeker de opdracht meespelen om in snel tempo geautomatiseerde informatie te leveren.

En ik ga nog eventjes door op het aspect "informatiebeheer". Het nieuwe ambtenarenstatuut-Kelchtermans en het specifiek gemeentelijk beleid hier in deze stad leggen een gedetailleerde inhoudsbeschrijving op van alle functies die minimaal nodig zijn om de "taken eigen aan de dienst" of de zogenoemde kerntaken - en die zijn in ons geval in eerste orde van administratieve aard - naar behoren uit te voeren. Van lieverlede zal onze hoofdaandacht bijgevolg nog meer gaan verschuiven naar de wettelijke basisopdrachten.

Maar sta me toch toe hier als parenthesis enige maatschappelijke beschouwing aan vast te knopen. Er bestaat een, zeer globale, theorie dat de fakkel van de vooruitgang eerst door de kerk gedragen werd, daarna door de nationale staten en dat tegenwoordig het bedrijfsleven de toekomst vormt. Uiteraard zijn er overlappingsen en *rebounds*. Alle drie hanteren deze instellingen een eigen begrippenregister en een eigen terminologie, maar gemeenschappelijk hebben ze dat ze zonder onderscheid alle drie totalitaire trekjes vertoonden en vertonen. In het bedrijfsleven komt dit tot uiting op het niveau van de organisatie. Het bedrijf is groot en adviesbureaus zijn de profeten. Het jargon heeft daarbij soms een bedenkelijk gehalte: allemaal dezelfde pet op, de neuzen in dezelfde richting, het "wij-gevoel", de *corporate culture*, cultuuromslag. Wie zich niet voldoende aanpast wordt uitgestoten. De gelijkschakeling wordt nagestreefd middels werkconferenties, een *soft* soort hersenspoeling, en propaganda. Winst legitimeert daarna de methode.

En vandaag volgt ook de overheid. Bedrijfsmatige cultuur, voorgesteld als de nieuwe organisatiefilosofie, wordt als het ideaal voorgesteld, hetgeen evenwel niet impliceert dat echt bedrijfsmatig handelen ook mag. Een vloed van over elkaar heen rollende reorganisaties komt op. Onder het mom van bedrijfsmatig handelen wordt veel talent vermorst. Hoe zit het hier met de winst?, zo luidt dan de vraag van velen aan de Paul De Grauwes en de andere economisten. Wie zal de winst- en verliesrekening opmaken, zeker niet alleen geteld naar centen, maar vooral ook naar andere maatsstaven? "Les économistes sont des chirurgiens qui ont un excellent scalpel et un bistouri ébréché, opérant à merveille sur le mort et martyrisant le vif", zo schreef 200 jaar geleden de Franse schrijver en denker

Sébastien Chamfort, beheerder van de Bibliothèque Nationale te Parijs onder het bewind van de Girondijnen die, zoals velen onder u ongetwijfeld weten, de voorlopers zijn van de republikeinse liberalen. Het was een boude uitspraak van een bibliotheekman, maar het lijkt mij toe dat er ook voor onze tijd nog enige kern van waarheid inzigt: kunnen dingen als cultuur en wetenschap naar rendement wel degelijk in louter economische termen berekend en gevat worden, met begrippen als winst en verlies? En hoe verhouden zich deze termen tot het grote slagwoord van vandaag - dat mij eigenlijk veel liever is - namelijk: Integrale Kwaliteitszorg?

Ik sluit vlug de parenthesis en keer terug naar mijn twee stapels boeken uit mijn aanhef. Een ervan, de archivalistische, zal - ik zei het al - ten gevolge van de invoering van geautomatiseerde zoeksystemen naar verwachting niet of nauwelijks meer aangroeien. En de andere, de historische literatuur over Gent? Moeten of mogen archiefonderzoek en wetenschappelijke publicaties tot de strategische keuzes blijven behoren om het archiefvak te versterken? Mijn antwoord is ondubbelzinnig: ja! Ik zie geen reden waarom wij op dit vlak bangig en defensief de reorganisatieprocessen zouden ingaan. Naast de wettelijke taken van informatiebeheerder dienen wij ons creatief ook als cultureel onmisbare archivaris-historicus in de strijd blijven werpen. De breuk die thans in vele landen aan het ontstaan is tussen archiefwetenschap en historische wetenschap is heilloos gebleken. Bij onze noorderburen maakte na 1970 de stelling opgang dat de geschiedkundige benadering, althans theoretisch, niet eens meer van belang is voor het vak, integendeel, historische noties en argumenten vormen alleen maar een belemmering voor een snelle en doelmatige beantwoording van de grootste uitdaging voor de archivaris: het beheersbaar houden van papiermassa's. In de scholing, vorming en dagelijkse werking van archiefmedewerkers worden de eisen van historisch-wetenschappelijke kennis en persoonlijke praktijkervaring in het specifieke geschiedkundige métier een beetje weggemoffeld. Aldus klaargestoomd zijn zij het dan die niet alleen moeten bewaren, maar ook moeten selecteren en vernietigen. Een jaar of drie geleden heeft dat tot een fikse rel geleid tussen Nederlandse archiefmensen en professionele historici: "archieven zijn te belangrijk om ze aan archivariissen over te laten", zo was een bij laatstgenoemden veel gehoorde aantijging.

Meteen wil ik stellen dat te onzent de zaken gelukkig nooit in die mate op de spits gedreven zijn. Hier heerst er bij de modale archivaris nog een fundamentele historische attitude en geen van ons is erop uit zich wetens en willens uit de historische markt te prijzen. De dualiteit tussen de beide archiefopdrachten bestaat hier niet, of althans nog niet. Dat heeft mede te maken met het feit dat de archivaris in ons land, gelet op zijn of haar opleiding en achtergrond, van huis uit gespecialiseerd is in het historisch bedrijf. Hij is de autoriteit op het gebied van de lokale geschiedenis en ook de brede buitenwacht verwacht van hem dat hij er de 'officiële' kenner, beschrijver en bekendmaker van is. Vindt u het misplaatste ijdelheid als ik hier zeg fier te zijn dat bijvoorbeeld twee geschiedenispublicaties

HULDIGING J. DECAVELE 25 JAAR ARCHIVARIS

van ons archief gebruikt en geciteerd zijn in het zopas verschenen monumentale *Handbook of European History* van Thomas Brady, Heiko Oberman en James Tracy? Het zou een grote misslag zijn het administratieve aspect en de historisch-educatieve taken volledig te laten uiteengroeien, zeker in archiefinstellingen waar, naast het beheersbaar houden van massa's **nieuw** archief, de aanwezigheid van een belangrijk **historisch** archief evenzeer de nodige aandacht blijft opeisen. Niet enkel de grote archiefdiensten van steden als Brugge, Antwerpen en Gent staan daar model voor, ook kleinere instellingen met een levendige archiefwerking, zoals bijvoorbeeld Dendermonde en Aalst, leveren daarvan dagelijks het bewijs. Vandaar dan ook mijn warm pleidooi om, doorheen de reorganisaties die ongetwijfeld ook ons te wachten staan en die wellicht in bepaalde opzichten heilzaam kunnen zijn, mijn warm pleidooi dus om van die dubbele kerntaak niet af te wijken.

Er is werkelijk geen alternatief. Voor de kramikkelige archivaris van Tom Manders met zijn... muizehokjes, muizekooitjes, muizevalletjes... geeft geen overheid immers nog een frank uit - het beeld was overigens door Dorus als niets meer dan een leuke persiflage bedoeld. Maar ook de gemeentearchivaris die zich als zuivere informatie-administrator opstelt, prijst zichzelf op de duur volkomen uit de markt. Wellicht komt hij dan in het beste geval terug naar de plaats waar hij begonnen is: een hoekje van de secretarie op het stadhuis. En dat hij er maar niet op rekent daar nog de kans te krijgen om een boek te schrijven...

Dames en Heren,

Het mooie feest dat u mij bij dit ambtsjubileum met zoveel warmte en genegenheid aanbiedt treft mij wel heel bijzonder. Mijn enige verdienste is het nochtans dat ik nu al vijfentwintig jaar lang op dezelfde stoel zit, al weten ingewijden binnen het stadsbestuur dat ik er bijwijlen ook voor een poos ben van weggelopen of weggehaald. Al die tijd heb ik enkel geprobeerd mijn job naar best vermogen te doen en mijn werkgever, het Stadsbestuur van Gent, te "dienen" - om ook nog eens een ouderwets maar deugdelijk woord te gebruiken. U zult dit misschien valse bescheidenheid noemen, en toch meen ik het meer dan ik gezeggen kan. Het zijn immers evengoed als ikzelf, de medewerkers van het Stadsarchief en het Museum Vander Haeghen met wie ik in de dagdagelijkse beslommelingen van de dienst in voorbeeldig teamverband heb kunnen samenwerken, die én elk voor zichzelf én als equipe verantwoordelijk zijn voor de goede faam van onze Gentse archiefinstelling. Deze hulde is in mijn ogen bijgevolg ook hun feest.

U zult mij dus willen toestaan dat ik mij in eerste instantie tot mijn collega's-medewerkers richt. Lange tijd zijt gij erin geslaagd uw "snode" plannen voor mij verborgen te houden. Beetje bij beetje ben ik er dan wel iets van gewaargeworden, maar welke envergure gij eraan wenste te geven werd mij pas duidelijk toen er ter gelegenheid van de boekenbeurs in de Sint-Pietersabdij een folder werd verspreid met de uitnodiging om in te tekenen op het huldeboek "*Qui valet*

ingenio". De sfeer van geheimdoenerij is er eigenlijk tot gisteravond of zelfs tot deze morgen nog voor een stuk gebleven. "Niet nieuwsgierig zijn" en "gij hebt u nergens iets van aan te trekken", zo luidde steevast te boodschap.

En inderdaad zaten er in deze hulde nog een boel verrassingen - zonder te gewagen van wat mij in de loop van de dag misschien nog meer te wachten staat. Toen ik mij stilaan rekenschap gaf van wat er te gebeuren stond was ik over één zaak van meetaf aan zeer blij: namelijk dat het initiatief en de uitwerking ervan integraal uitgingen van de eigen collega's - medewerkers. Ik denk niet dat er voor een diensthoofd een mooiere blijk kan zijn van positief ingestelde en constructieve samenwerking, geen beter bewijs van een hechte equipegeest. Ik kan daar alleen maar dankbaar voor zijn en mij gelukkig prijzen met zulk een voortreffelijk team. Enkelen mag ik er, althans in mentale zin, wellicht ook nog bijrekenen, alhoewel zij het "archiefnest" - om maar eens een hedentendage in sommige kringen vermaledijde woord te gebruiken - al korte of langere tijd verlaten hebben: Joris De Zutter, nu programmator van de Stadsconcerten maar nog steeds te gast in de lokalen van het Stadsarchief: de *autor intellectualis* van het hele opzet; mijn compaan verder van het eerste uur René De Herdt die, sinds wij 25 jaar geleden samen het archief runden, inventarissen maakten en boeken schreven, - sinds die tijd de maker en grote bezieler is geworden van het Museum voor Industriële Archeologie en Textiel; en Johan Van Nieuwenhuysse, vele jaren mijn kundige assistent en nu hoofd van de provinciale archiefdienst van West-Vlaanderen te Brugge. Zij gedrieën zullen het mij niet ten kwade duiden dat ik ze vandaag - voor die ene dag - nog eventjes opnieuw annexeer bij het Gentse Stadsarchief. In hen wil ik trouwens de vele tientallen tijdelijke medewerkers in allerhande nepstatuten als DAC, BTK, contracten enz. in herinnering brengen die in de loop van de laatste 20 jaar een korte of langere poos gewerkt hebben in het Stadsarchief en van wie ik er hier trouwens enkele bij de aanwezigen zie. Die tijden zijn - u weet het: al wie nu in overheidsdienst werkt - voor een goed stuk voorbij. De scharen zijn fel uitgedund en bij het beschouwen van ons huidig personeelsbestand moeten wij ons goedschiks-kwaadschiks neerleggen bij het adagium *small is beautiful*, maar ik zei het al: een deugdelijke equipe.

Enigen van hen, van wie ik weet dat zij samen met Joris De Zutter met het oog op vandaag een groot stuk van hun avonden, vakantiedagen en vrije tijd opgeofferd hebben om alles grondig en stijlvol in mekaar te steken, wil ik met name noemen: Chris De Sutter, sinds vele jaren mijn secretaresse en kranig duiveltje-doet-al, assistente Leen Charles die bij ons het tijdperk van de informatica heeft ingeluid en samen met Daniël Liévois en Marie Christine Laleman het prachtige project huizenonderzoek gestalte heeft gegeven, en André Capiteyn, al sinds bijna een halve eeuwigheid de rots in de branding voor onze archieftentoonstellingen. Het *Liber Amicorum* en dit huldefeest vandaag zijn door hun kundige handen gegaan.

Mijn oprechte waardering voor het organisatiecomité en tevens mijn dank aan

HULDIGING J. DECAVELE 25 JAAR ARCHIVARIS

de hele ploeg van Stadsarchief en Museum Vander Haeghen wil ik graag symbolisch tot uitdrukking brengen in de persoon van de beide dames: Leen, mede omdat ze net vandaag jarig is, als vertegenwoordigster van het redactie-comité; Chris omdat ze naast haar grote inzet voor dit feest, als personeelsverantwoordelijke de hele groep van archief- en museummedewerkers vertegenwoordigt.

Ik moet nog een hele rij mensen zeer oprecht bedanken: de auteurs van de bijdragen in het *Liber Amicorum* en de uitgever Arnold Eloy, die samen met het redactiecomité in een vermetele onderneming een zo prachtig boek hebben geproduceerd te mijner ere: een enorme turf is het geworden met, naar ik uit de tafel heb kunnen opmaken, een uiterst gevarieerde inhoud. Ik zal op z'n minst een week of twee vakantie moeten nemen om alle bijdragen rustig door te nemen. Mijn herhaalde dank alleszins aan de verschillende auteurs, een dank waarin ik ook de intekenaren betrek die op deze wijze niet enkel hun sympathie lieten blijken, maar de uitgave ook financieel hebben mogelijk gemaakt.

Mijn achtingsvolle dank gaat verder naar de heer gouverneur prof. Herman Balthazar voor de wijze waarop hijzelf en de leden van de Bestendige Deputatie deze prachtige accommodatie en nog eens een aansluitende receptie aanbieden. Tegenover mijn kleine verdiensten voor het Provinciebestuur hebben zij, op initiatief van de cultuurdienst onder leiding van de heer Etienne Dhont, een gulle wederdaad gesteld die ik uitermate apprecieer. Uw woorden van lof, Mijnheer de Gedeputeerde Vercamer hebben mij ten zeerste getroffen. Oprechte dank ook aan u, Mijnheer de Schepen Vander haeghen, voor de mooie toespraak waardoor het College van Burgemeester en Schepen van Gent zich bij de huldiging heeft willen aansluiten.

Mijn hartelijke dank tenslotte, mede in naam van mijn vrouw, aan u allen, collega's, vrienden, familieleden, genodigden, voor uw warme sympathie op deze voor mij wel heel bijzondere dag. Dit mooie feest, daar twijfel ik niet aan, zal onuitwisbaar in mijn herinnering gegroeefd staan.